

Avsiktliga förgiftningar bland unga

Det är betydligt fler tjejer än killar i åldern 15–19 år som vårdas för avsiktlig förgiftning. Det är också vanligare bland ungdomar som tidigare fått behandling för depression och andra psykiatriska tillstånd, och som fått psykofarmaka utskrivet. Det är viktigt att öka kunskapen om avsiktliga förgiftningar och uppmana till aktivt arbete med förebyggande insatser.

Avsiktliga förgiftningar bland unga tjejer fortsätter att ligga på höga nivåer, även om ökningen har planat ut. Här sammanfattar vi resultaten från en forskningsstudie och Folkhälsomyndighetens egna analyser om utvecklingen mellan 2005 och 2024.

Faktabladet beskriver utvecklingen av antal nya fall av vård för avsiktlig förgiftning bland unga 10–19 år under perioden 2005–2024, med fokus på köns- och ålderskillnader. Kunskapsstödet riktar sig till beslutsfattare och tjänstemän på nationell, regional och lokal nivå, och kan exempelvis fungera som underlag för beslut om förebyggande insatser i skola och vård. Faktabladet är också ett kunskapsunderlag för yrkesverksamma som möter barn och föräldrar (till exempel socialtjänst, skola och barnhälsovård).

Vad menas med avsiktlig förgiftning?

Avsiktlig förgiftning avser en självtillfogad skada genom förgiftning, det vill säga när en person medvetet intar ämnen i syfte att skada sig själv, med eller utan avsikt att ta sitt liv. Omkring en halv procent av alla tjejer i åldersgruppen 15–19 år får varje år vård för avsiktlig förgiftning i Sverige. Läkemedel är den vanligaste metoden som används vid avsiktliga förgiftningar bland unga och står för 90 procent av fallen. Förgiftning är liksom andra självskaedehandlingar förknippade med ökad risk för upprepade självskaedehandlingar och suicid. Högt intag av läkemedel kan orsaka kroppsliga skador och i sällsynta fall även dödsfall.

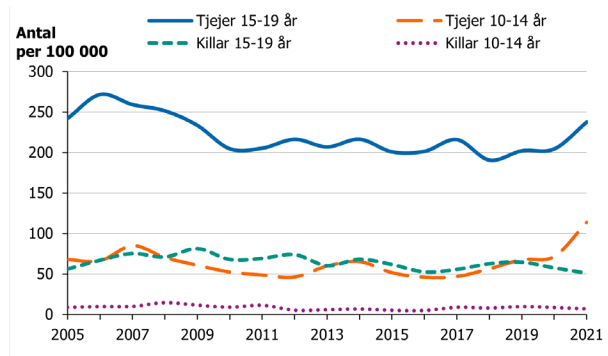
Förebyggande insatser för yrkesverksamma som möter barn och föräldrar:

- Informera föräldrar och skolpersonal om riskfaktorer och varningstecken för att öka medvetenheten.
- Se över behovet att införa fler begränsningar för ungas möjlighet att själva köpa och hämta ut medicin.
- Uppmana föräldrar att minska tillgången till läkemedel genom att undvika att ha stora mängder hemma samt att förvara dem inlåsta i ett medicinskåp.

Fler tjejer än killar vårdas för avsiktliga förgiftningar

Det var betydligt fler tjejer än killar i åldern 15–19 år som vårdades för avsiktliga förgiftningar mellan 2005 och 2021 (figur 1). Från 2005 minskade antalet fall generellt, men 2017 inleddes en svag ökning för tjejer. Ökningen blev markant år 2021. Den genomsnittliga åldern för första vårdtillfället har sjunkit bland tjejer, från 17 år (2011) till 16 år (2021). Motsvarande förändringar ses inte hos killar.

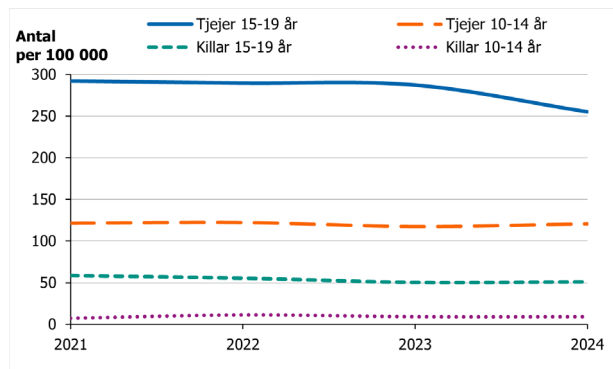
Figur 1. Antal individer per 100 000 som vårdats för avsiktlig förgiftning, 2005–2021, per kön och åldersgrupp.

Något färre vårdfall efter 2023

För perioden 2021–2024 visar våra analyser att den senaste ökningen som noterades för tjejer har mattats av, och till och med minskat något bland 15–19-åringar (figur 2). För killar är antalet avsiktliga förgiftningar per år relativt oförändrad.

Figur 2. Antal individer per 100 000 som vårdats för avsiktlig förgiftning, 2021–2024, per kön och åldersgrupp (a).

(a) På grund av variation i inklusionskriterier skiljer sig incidensen mellan figurerna.

Vanligare med förgiftningar hos unga som tidigare behandlats för psykiatriska tillstånd

Antalet unga som vårdats för avsiktliga förgiftningar är högre bland dem som tidigare vårdats för psykiatriska tillstånd. Under 2021 ökade dessutom förgiftningsfallen bland tjejer som tidigare fått psykiatrisk vård. Våra analyser visar att den vanligaste diagnosen som de fått behandling för var depression.

Det är alltså en hög andel av de ungdomar som vårdats för avsiktlig förgiftning som har varit i kontakt med den psykiatriska vården året före vårdtillfället. Data för 2024 visar 80 procent av tjejer i åldern 15–19 hade haft minst en vårdkontakt i psykiatri före förgiftningen. Motsvarande andelar för killar i samma åldersgrupp var 62 procent.

Avsiktliga förgiftningar är vanligare bland unga som hämtat ut psykofarmaka

Närmare 70 procent av de unga som vårdades för avsiktlig förgiftning år 2024 hade hämtat ut psykofarmaka 90 dagar före förgiftningstillfället. Andelen var 75 procent bland tjejer i åldern 15–19 år och 60 procent för killar i samma åldersgrupp.

Även här följer utvecklingen över tid ett liknande mönster som för unga med psykiatriska tillstånd: antalet nya fall har ökat mot slutet av perioden för tjejer som behandlas med psykofarmaka.

Vissa socioekonomiska skillnader

Vård för avsiktlig förgiftning förekommer i högre utsträckning bland familjer med bristande socioekonomiska resurser baserat på moderns utbildningsnivå och familjens inkomst. Föräldrarnas födelseland tycks däremot inte påverka nämnvärt.

Vad finns det för bakomliggande orsaker?

En möjlig viktig faktor som lyfts fram och som bör studeras närmare, är den ökade exponeringen för självskadebeteenden på sociala medier, särskilt bland unga tjejer. Denna exponering förstärktes ytterligare under covid-19-pandemin. Användningen av sociala medier ökade markant under den perioden och unga utsattes för skadligt innehåll och social isolering i högre utsträckning.

Studie om avsiktliga förgiftningar

Studien, som är ett samarbete mellan Karolinska institutet och Folkhälsomyndigheten inkluderar alla 10–19 år, bosatta i Sverige under 2005–2021. Dessa följdes upp i register om årliga nya fall av vård för avsiktliga förgiftningar. Data om kön, ålder, föräldrarnas födelseland, moderns utbildningsnivå och familjens inkomst hämtades från register. Tidigare psykiatrisk vård inkluderade diagnoserna: depression, ångest, autism, adhd och intellektuell funktionsnedsättning. Från läkemedelsregistret inhämtades information om tidigare läkemedelsbehandling med psykofarmaka.

I Folkhälsomyndighetens kompletterade analyser om åren 2021–2024 har vi hämtat uppgifter om specialiserad psykiatrisk vård under året före förgiftningen och om uttag av psykofarmaka 90 dagar före från register.

Läs mer

- [Vad pågår på de digitala plattformarna? \(Mediemyndigheten\)](#)
- [Tonårssäkra hemmet \(Läkemedelsverket\)](#)
- [Självskador bland unga flickor och kvinnor kvar på höga nivåer \(Socialstyrelsen\)](#)